

TOER TER BALKT

LITERAIRE BELEVENISROUTE: GEDICHTEN EN JEUGD VAN H.H. TER BALKT
ROUTE 30 km

H.H. (Harry) ter Balkt (* Enschede, 17-9-1938; † Nijmegen, 9-3-2015) is met de Constantijn Huygensprijs (1998) en P.C. Hooftprijs (2003) de meest gelauwerde dichter uit Enschede. De route gaat langs plaatsen van zijn jeugd en van enkele van zijn gedichten. Beleef hier zijn poëzie en geboortegrond.

Martin Ottow, Theatervereniging Ensène, Enschede. Genoemde gedichten staan in de bundel "Opdat de dichter zingt", verkrijgbaar via info@enscene.nl.

Toer Ter Balkt

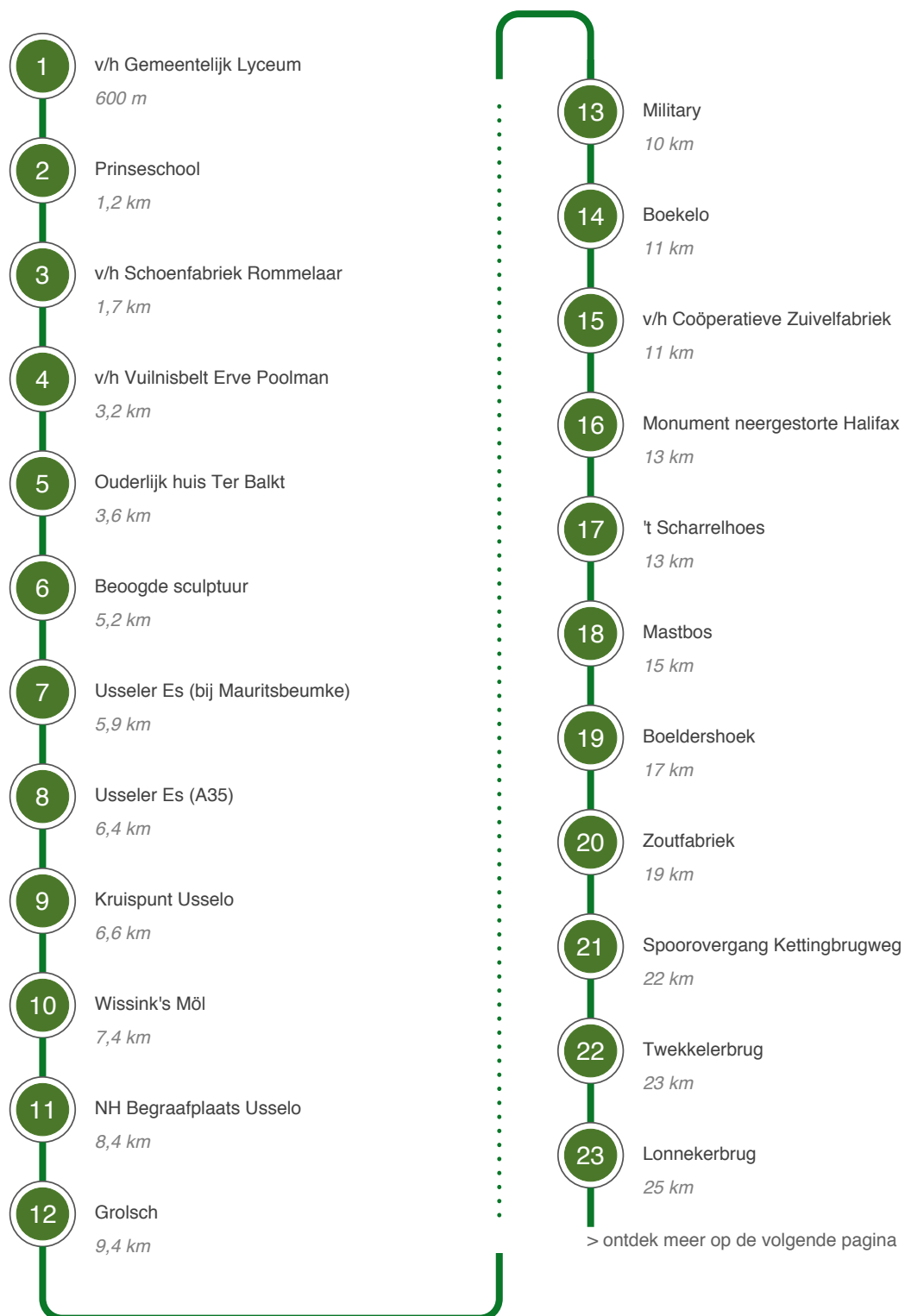
Litteraire belevenisroute: gedichten en jeugd van H.H. ter Balkt

Toer Ter Balkt

Hoe kom ik bij het startpunt?

Start en einde van de route zijn bij het NS-station in Enschede. Uiteraard kan de route op elke POI gestart en beëindigd of in etappes verdeeld worden.

Vervolg route

Rigtersbleek

28 km

v/h Hotel Memphis

30 km

Einde van de route

Toer Ter Balkt

30 km

1

v/h Gemeentelijk Lyceum

Gemeentelijk Lyceum Enschede

Krijtstof en zenuwen trillen, een bel bevrijdt de klas.

Het oude lyceum was gevestigd aan de voormalige C.F. Klaarstraat op de hoek met de Beltstraat. De C.F. Klaarstraat en het schoolgebouw gingen op in de doorgetrokken Boulevard 1945. Daar zijn nu het ING-kantoor en het skatepark.

Harry (ter Balkt) doorliep hier de HBS, maar verliet de school zonder diploma. Hij haalde later op de Kweekschool te Almelo wel het HBS-A diploma via een Staatsexamen. Harry had moeite met de exacte vakken, hetgeen ook blijkt uit het bijgaand gedicht dat hij op 15-jarige leeftijd schreef.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 12

<https://enscene.nl/proefwerk/> (Tekst "Proefwerk")

Prinseschool

Prinseschool

Hier klinkt de stem van een kind dat zichzelf nog zoekt.

Harry volgde de lagere school op de 2e Prinseschool. Er was ook een 1e Prinseschool op dezelfde locatie. Die splitsing was handig voor overheidsfinanciering. Later werden beide scholen samengevoegd. Naast het schoolgebouw is de synagoge, die de mooiste synagoge van Europa schijnt te zijn.

Harry schreef zijn eerste versje al op z'n 9e. Dat is helaas niet gevonden. Daarom een ander jeugdwerk toen hij 15 jaar was: 'Vaak denk ik' Met de toon van een jongen die in een bedompt schoollokaal uit het raam staart en zich afvraagt waarom hij eigenlijk zinnen zoekt. De dichter in wording.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 11

<https://enscene.nl/vaak-denk-ik/> (Tekst "Vaak denk ik")

<http://www.prinseschool.nl/onze-school/historie/> (Prinseschool - historie)

Synagoge van Enschede

<https://www.synagogeenschede.nl> (Synagoge van Enschede)

3

v/h Schoenfabriek Rommelaar

Emmastraat 190

Fabrieksdonder en tuinlicht botsen — een zoon spreekt terug.

Op dit adres is nu een Kringloopwinkel gevestigd, maar in Harry's tijd was hier de schoenfabriek Rommelaar. Zijn vader werkte daar als boekhouder onder zijn oudere broer (oom) Hendrik. Het gedicht toont een zwaarmoedige vader en een moeizame vader-zoon-relatie.

In het gedicht wordt als adres "Tweede Emmastraat" genoemd, maar het betrof hier gewoon de "Emmastraat". De Tweede Emmastraat sluit erop aan. Beide straten lagen op de route van Harry's huis naar zowel zijn lagere als middelbare school, respectievelijk de Prinseschool en het Gemeentelijk Lyceum.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

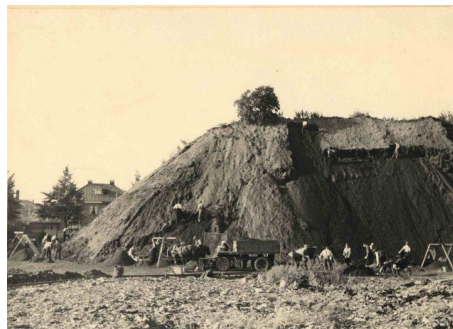
Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 60

<https://enscene.nl/een-zoon/> (Tekst "Een zoon")

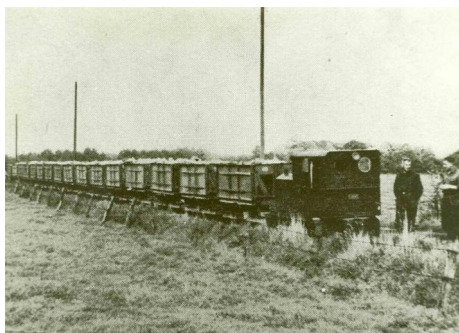
v/h Vuilnisbelt Erve Poolman

Vuilnisbelt Poolmansweg

Vuilnistreintje boemelt voort – uit afval zwelt gezang.

Op de vroegere Erve Poolman, hoek Poolmansweg - Wethouder Nijhuisstraat (bij huisnummers 10-20) was sinds 1898 een vuilnisbelt, die in 1925 al 25 meter hoog was, stank en ongedierte veroorzaakte. In 1924 kocht de gemeente grond aan in het Usselerveen. Daar ging een smalspoorlijn van 6 km heen.

In 1926 werd de vuilnisbelt hier gesloten. Een deel werd afgegraven en als compost verkocht. Het resterende deel werd met het vuilnistreintje overgebracht naar het Usselerveen. Het spoor liep vlak achter huis van de Ter Balkts. Het treintje voerde ook de kadavers van het nabije dierenasiel af.

Het gedicht is vrij lang. Neem rustig de tijd het te lezen of te luisteren, thuis, of in een nabije pleisterplaats: bijvoorbeeld restaurant

Het Middelpunt, of cafetaria De Keizer. Het spoor liep ook over hun percelen.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 18

<https://enscene.nl/de-vuilnistrein/> (Tekst "De vuilnistrein")

<https://www.middelpunt-enschede.nl> (Restaurant Het Middelpunt)

<https://cafetariadekeizer.nl> (Cafetaria De Keizer)

Ouderlijk huis Ter Balkt

Wethouder Nijhuisstraat 116

Van hoogten en diepten, of (gebrek aan) water en vuur.

Op dit adres is H.H. (Harry) ter Balkt op 17 september 1938 geboren en heeft hij tot zijn 24e gewoond. Het huis is in 1936 gebouwd en staat nu in de wijk Stadsveld, maar in Harry's jeugd was het gebied rondom nog "veld" en was er minimale bebouwing.

Tot de annexatie door Enschede in 1934 hoorde dit gebied net als Boekelo tot de Marke Usselo binnen de gemeente Lonneker. Harry had meer op met het buitengebied dan met de stad. Hij was graag op de Usseler Es en op de familieboerderij bij Hof te Boekelo. Hij zei zelf ook in Usselo geboren te zijn.

Harry was het oudste kind. Hij had een zusje Hanny, die 8 jaar jonger was. Kort na haar geboorte overkwam Harry's moeder (de toren) een akelig ongeluk: zij waste haar haar met spiritus in de keuken en dat vatte vlam. Zijn vader (de put) was zwaarmoedig: het leven is één tranendal . . .

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 56

<https://enscene.nl/put-en-toren/> (Tekst "Put en toren")

Beoogde sculptuur

Beoogde sculptuur

Schrijven is wat gebeurt in het hart van hooibergen. (Uitspraak van H.H. ter Balkt)

Deze POI is eigenlijk "reserve". Er is een initiatief om een sculptuur als eerbetoon aan Ter Balkt "ergens" te plaatsen. De "entree" naar de Es zou een passende locatie kunnen zijn. Zover is het echter nog niet, maar wie weet . . . komt het er eens.

Kunstenaar René Guillot, die al vele jaren op de Usseler Es woont en werkt, ontwierp een sculptuur in een conceptuele kunstvorm op basis van een oude ANWB-praatpaal: dichten is ook communiceren en ergens bij stilstaan", dan niet bij pech, maar bij een gedachte.

Kortom: een "industriële" icoon voor een "literaire" icoon!

Hier krijgt het lievelingsgedicht van Ter Balkt's weduwe een functie. Het is ook aan haar opgedragen: "Zij draagt een glas water de trap op". Het op zich bescheiden gebaar van het brengen van een glas water wordt als een grote daad van liefde beschouwd. Ter Balkt draagt het zelf voor.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt", bladzijde 54

<https://enscene.nl/zij-draagt-een-glas-water-de-trap-op/> (Tekst "Zij draagt een glas")

Usseler Es (bij Mauritsbeumke)

Usselo en Usseler Es

Scherven, hazen en dorsmachines —
Usselo leeft.

Halverwege de Usseleresweg is links een "hol pad", dat leidt naar het Mauritsbeumke en Ruilverkavelingsmonument. Dit pad is ca. 200 meter lang en lastig te fietsen. Daarom wordt aanbevolen er te voet (bij redelijk weer) heen te gaan en daar aan de picknicktafel het gedicht te lezen of te

luisteren.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 14

<https://enscene.nl/usselo/> (Tekst "Usselo")

<https://www.geschiedenisvanenschede.nl/wp-content/uploads/2021/03/boek-enschede-02-9-036-H3.pdf> (Mauritsbeumke)

https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0153.R20190037-0003/b_NL.IMRO.0153.R20190037-0003_tb2.pdf (Ruilverkaveling (blz. 9-12))

Usseler Es (A35)

Usseler Es in vogelvlucht

Es en snelweg botsen — oud land rookt in
nieuwe tijden.

Voor dit gedicht lijkt het viaduct over de A35 voor fietsers de meest geschikte plek. Er wordt over het wijdse Usselo gesproken en over gebieden, wegen en objecten, die alleen vanuit grotere hoogte in één keer gezien kunnen worden. De herberg van Harry's overgrootouders komt na POI 9 nog even terug.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 92

<https://enscene.nl/de-usseler-es-in-de-negentiende-en-twintigste-eeuw/> (Text "Usseler Es 19+20e eeuw")

9

Kruispunt Usselo

Zonderlinge verschijning

Op de driesprong daalt een stem uit het verleden neer.

Het gedicht bij deze locatie heeft een ongewoon lange titel. Ter Balkt positioneert het op deze driesprong en noemt Café Hannink, de voorloper van de huidige horeca-vestiging. Het gedicht is trouwens ook best lang. Het verdient dus aanbeveling om het hier tot je te nemen met een kopje koffie of zo.

Titel van het gedicht

"Zonderlinge verschijning van de schim van Vladimir Majakovski aan de gierkarrijder Foel Aos op een kruispunt in Usselo, Overijssel"

Majakovski (1893-1930) was een futuristische Russische poëet. Ter Balkt zag hem als voorbeeld en leermeester. Foel Aos was een pseudoniem van Ter Balkt. Hij figureert dus zelf in dit gedicht.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 32

<https://enscene.nl/zonderlinge-verschijning-van-de-schim-van-vladimir-majakovski-aan-de-gierkar-rijder-foel-aos-op-een-kruispunt-in-usselo-overijssel/> (T: "Zonderlinge verschijning")

<https://hanninkshof.nl> (Hanninkshof, Hannink's Dientje)

We fietsen zometeen over de Haaksbergerstraat richting Wissink's Möl en komen dan langs huisnummer 960. Daar begon Gradus Egberink in 1829 een herberg, strategisch tegenover de kerk. Zijn zoon Jan en kleinzoon Gradus zetten dit bedrijf voort. Deze laatste is een grootvader van Harry.

Men kan de Wissink's Möl (Nr. 9) ook overslaan en meteen bij huisnummer 960 het Kerkenbruggetpad nemen naar de NH Begraafplaats Usselo (Nr. 10).

Wissink's Möl

Wissink's Möl

Wieken slaan, de uil ziet — wind schrijft de stad.

Uit praktische overwegingen blijven we op de Haaksbergerstraat, nabij huisnummer 1006 en gaan we niet naar de molen (een rijksmonument) zelf, maar u mag dat natuurlijk best doen. Uit dezelfde overwegingen lopen (of fietsen) we na het gedicht even terug tot de Wissinksdijk, waar

we linksaf slaan.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 40

<https://enscene.nl/de-molen/> (Tekst "De molen")

<https://wissinksmolen.nl> (Site van de Wissinks molen)

NH Begraafplaats Usselo

Graf van Harry's familieleden

Winterlucht en stilte dragen een oom mee.

Vanaf de hoofdboort (een rijksmonument) na ca. 35 m linksaf en dan na ca. 20 m rechts, daar vind je een aantal graven van Harry's familieleden: eerst het graf van oom Jan en tantes Aleida en Christina; dan dat van Harry's ouders en links daarvan dat van oom Gerrit en zijn vrouw.

Oom Gerrit is een broer van Harry's vader en overleed op 18-1-1967. Over zijn begrafenis schreef Harry dit gedicht. De tantes Aleida en Christina woonden in Harry's jeugd op de familieboerderij. Oom (Arend) Jan was al aan het begin van de oorlog overleden.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

"Opdat de dichter zingt" bladzijde 52

<https://enscene.nl/toen-wij-oom-gerrit-ten-grave-droegen-1/> (Tekst "Oom Gerrit ten grave")

<https://www.begraafplaats-usselo.nl> (Site van begraafplaats Usselo)

Grolsch

Bier

Schuim heft een psalm, boeren klinken met de Kelten.

Heb je het in Enschede over bier, dan heb je het natuurlijk over Grolsch. Daarom hoort dit gedicht vanzelfsprekend hier . . .

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 36

<https://enscene.nl/bier/> (Tekst "Bier")

<https://www.grolsch.nl> (Site van Grolsch)

Military

Crosscountry

Hoefslag scheurt de haver, klasse stuift in stof voorbij.

Aan de linkerhand begint de Landsteinerlaan. Daar is op huisnummer 45 het hoofdkwartier van de Boekelose Military gevestigd. Nu is overigens het gehele gebied links van de weg in oktober het domein van de Military.

Het gedicht Crosscountry is in 1968 weliswaar 2 jaar voor de allereerste Military geschreven, maar is hier wel op zijn plaats. Harry ergerde zich hevig aan de textielbaronnen, die met hun gevolg te paard kriskras door de boerenakkers galoppeerden.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 26

<https://enscene.nl/crosscountry/> (Tekst "Crosscountry")

<https://www.military-boekelo.nl> (De Military van Boekelo)

Boekelo

Het dorp

Dorpslicht schijnt op stemmen die blijven.

Dit gedicht gaat onmiskenbaar over Boekelo, de stoomblekerij, busverbindingen naar E(nschede) en het stationnetje (dat overigens niet in 1927, maar in 1937 was opgedoekt). Ook de Coöperatieve (zuivelfabriek) komt aan bod en daar gaan we straks nog langs.

<https://www.historische-kring-boekelo.nl> (Historische Kring Boekelo e.o.)

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 31

<https://enscene.nl/het-dorp/> (Tekst "Het dorp")

Als we verder fietsen en bijna rechtsaf slaan, werp dan nog even een blik naar links: Beckumerstraat 1-3. Daar was vroeger de hoefsmederij en later de ijzerwaren en huishoudelijke artikelenwinkel van Sachse. Die komt bij de volgende POI ter sprake. Je kunt natuurlijk ook nog buurten bij "De Buren".

<https://www.deburenboekelo.nl> (Eetcafé De Buren)

v/h Coöperatieve Zuivelfabriek

Windmolenweg 44 "Coöperatieve"

Vonk en hamer zingen, hout en ijzer klinken weer.

We staan nu bij de plaats waar vroeger de Coöperatieve (Melkfabriek) was, op huisnummer 44.

Klompemaker Bel

Hier schuin tegenover op nummer 51 was toen de werkplaats van klompemaker Bel. Carel Bel was ook een oorlogsheld en verzetsman.

Hoefsmid Sachse

En vlak voor we de Windmolenweg in fietsten kwamen we langs de Beckumerstraat 1-3 (aan de linkerhand) waar de hoefsmid Sachse was gevestigd.

Als hulpje van boerenknecht Frederik van der Heide kwam Harry vaak bij hoefsmid Sachse, klompemaker Bel en de Coöperatieve (Zuivelfabriek). De Coöperatieve kwam al ter sprake in het vorige gedicht. Over Sachse en Bel schreef Harry de bijgaande ode.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 66

<https://enscene.nl/ode-aan-de-hoefsmid-sachs-en-de-klompemaker-bel/> (Tekst "Ode aan de hoefsmid")

Monument neergestorte Halifax

Oorlogsherinnering

Strijd sluimert na in beek en bos.

Harry vond een rode munitiekist in het beekje dat langs zijn geliefde Mastbos loopt, vlakbij de familieboerderij bij het Hof te Boekelo. Deze kist was ongetwijfeld afkomstig van de neergestorte Halifax bommenwerper, waarvoor hier een monument is opgericht.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 67

<https://enscene.nl/ode-aan-een-rode-munitiek-ist-in-het-beekje-dat-langs-het-mastbos-loopt/> (Tekst "Ode rode munitiekist")

<https://www.tracesofwar.nl/sights/84272/Monument-Halifax-MkV-s-n-DK259-WL-L.htm>

(Monument neergestorte Halifax)

't Scharrelhoes

Familieboerderij Ter Balkt

Het Oosten gloeit, en in riet en veld leeft
Frederik voort.

De familieboerderij van de Ter Balkt's is tegenwoordig de landschapscamping 't Scharrelhoes. In Harry's jeugd woonden daar de oudste broer van Harry's vader, oom (Albert) Jan, zijn vrouw, tante Aleida, hun dochter Willie en de ongetrouwde tante Christina. Oom Jan was al vroeg overleden (in 1942).

Nicht Willie trouwde later met Jan Krommendam. Zij werden de schoonouders van Sabine, die nu eigenaar is van de camping. Naast de tantes en nicht woonde op de boerderij ook de knecht Frederik van der Heide. Hij was 34 jaar ouder dan Harry, maar was voor hem een vriend, mentor en vaderfiguur.

Frederik wakkerde bij Harry de belangstelling en liefde voor de natuur en het boerenleven aan, die het fundament vormden voor zijn latere literaire werk. En misschien dat Harry ook het kettingroken van hem heeft geleerd . . . Er zijn hier 2 gedichten gepositioneerd:

1. T Oosten. Ter Balkts herinneringen over het boerenland, o.a. het Roâ(r)land (roggeveld) aan de noordzijde van het erf.

2. Frederik van der Heide. Ter Balkt noemde dit gedicht ooit "een monument voor Frederik". Het is tamelijk lang. Sabine is vast bereid om jullie een kop koffie te serveren tijdens het lezen of luisteren. Let wel: gedurende de wintertijd is er geen bediening.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 30

<https://enscene.nl/t-oosten/> (Tekst "T Oosten")

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 47

<https://enscene.nl/frederik-van-der-heide-1904-1978/> (Tekst "Frederik van der Heide")

<https://www.kampereninboekelo.nl> (Camping 't Scharrelhoes)

Mastbos

De beuken

Beuken fluisteren namen, wortels dragen herinnering.

In het gedicht "De beuken" maakt Harry melding van de beuk waar hij op 8-jarige leeftijd zijn naam in kerfde: "Harry 1946". Op de foto wijst hij die plek aan. Dat was 29-8-1992, dus nu 33 jaar geleden en 46 jaar na "de daad". Nu, na bijna 80 jaar is de inkerving niet zo herkenbaar.

Die beuk is te vinden als je 200 meter het pad inloopt en dan voor het bruggetje aan de rechterkant. Met de foto erbij moet je het toch een beetje kunnen herkennen . . .

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 45

<https://enscene.nl/de-beuken/> (Tekst "De beuken")

<https://www.landgoedereninoverijssel.nl/landgoed-detail/hof-te-boekelo.html> (Hof te Boekelo)

Hierna zijn alle plaatsen binnen de route die te maken hebben met Harry's jeugd, op POI 23 na, gepasseerd. Men kan kiezen om voor vandaag een snelle weg naar het eindpunt te nemen en de route weer op te pakken vanaf bijvoorbeeld POI 25. De betreffende grote doorsteek is in de kaart aangegeven.

Boeldershoeck

Afvalverwerking Twence

Een mestkever schuift — uit rook verrijst een visioen.

Voor Ter Balkt deed het futuristische hoofdgebouw van Twence denken aan de vorm en functie van een scarabee, de heilige (oude Egypte) pillenkever, een soort mestkever.

Bij deze locatie hoort een audiofragment.

Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 79

<https://enscene.nl/scarabee/> (Tekst "Scarabee")

<https://www.twence.nl> (Twence - Afvalverwerking)

De route vervolgt straks via ca. 500 meter halfverharde (gravel) weg. Een alternatieve volledig verharde, maar minder mooie route (namelijk door het bedrijfsterrein) naar het volgende punt is gestippeld in de kaart aangegeven.

20

Zoutfabriek

Zout

Zoutbanen glanzen wit, het werk waart in silo's.

Zoutwinning was belangrijk in de gebieden rondom Boekelo, Tweekelo en Usselo. Nadat het Twentekanaal in 1936 was geopend, werd de zoutfabriek van Boekelo verplaatst naar het Twentekanaal in Hengelo: Akzo Zoutchemie werd later Nobian.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 85

<https://enscene.nl/in-de-zoutconcessies/> (Tekst "In de zoutconcessies")

<https://www.nobian.com/nl-nl/carriere/maak-kennis-met-onze-vestigingen/nobian-in-hengelo> (Nobian in Hengelo)

Spoorovergang Kettingbrugweg

Requiem

Waar het spoor kruist, vertrok een ontspoorde ziel.

Leven en dood zijn onafscheidelijk. Trieste voorvallen binnen de familie werden door Ter Balkt in dichtvorm vastgelegd. Destijds was deze overweg nog "onbewaakt".

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 24

<https://enscene.nl/requiem-voor-achterneef-o-o/> (Tekst "Requiem achterneef OO")

Twekkelerbrug

Slechte knechten

Binnenin woedt opstand: hart en hersens muiten.

Ter Balkt, kettingroker, tobde met zijn lichamelijke en mentale gezondheid. Hij zei ooit: "Had ik meer spieren in m'n lijf dan was ik boerenknecht geworden . . .". Hij leed aan een bipolaire stoornis en liet zich daarvoor enkele malen vrijwillig opnemen. Zwaarmoedigheid klinkt door in zijn poëzie.

De slechte knechten zijn metaforen voor Ter Balkts gebrekkige lichaam! In het laatste deel van dit gedicht noemt hij kanalen, aken, oevers, roeiers, vissers, bruggen(bouwers) en stadions. En die zou je, enkele met wat geluk, vanaf dit punt kunnen zien!

Een plek voor bespiegelingen, zeker als het water vlak is. Zie je jezelf? En hoe tevreden ben jij daarmee?

Dit gedicht wordt door Ter Balkt zelf voorgedragen. Het wijkt hier iets af van de latere gepubliceerde tekst. Ter Balkt bleef "eeuwig" schaven aan zijn gedichten.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 68

<https://enscene.nl/slechte-knechten/> (Tekst "Slechte knechten")

Lonnekerbrug

Zwembad Havenzicht

Zwemgenot weerklinkt, Alva waakt boven het kanaal.

Als je vanaf de Lonnekerbrug in zuidelijke richting naar Enschede kijkt, zie je de "landtong" tussen de beide industriehavens. Daar is nu het Afvalbrengpunt aan de Binnenhaven. Van 1946 tot 1963 was hier Zwembad Havenzicht, waar Piet Knol als initiatiefnemer en badmeester de scepter zwaaide.

Het ondiepe gedeelte bestond uit een drijvende betonnen bak. Harry heeft zich hier regelmatig vermaakt. Hij noemde Piet Knol "Alva" vanwege diens totalitaire regime. De geknapte brug is de Lonnekerbrug, die toen nog oorlogsschade had.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 94

<https://enscene.nl/zwembad-havenzicht/> (Tekst "Zwembad Havenzicht")

<https://www.shsel.nl/wp-content/uploads/2023/07/2000-zomer-62.pdf> ('n Sliepsteen, blz 13 t/m 17)

Let op dat je, op weg naar de volgende POI via de F35, bij het gebouw van showband EVC aan de linkerhand niet bovenlangs over de weg gaat, maar even links aanhoudt en de Lambertus Buddestraat oversteekt.

Rigtersbleek

N.V. Rigtersbleek v.h. G. J. van Heek en Zonen, Enschede (Holland)

Textielindustrie

Katoen rookt en weeft, machines zingen luid.

Textielindustrie was enorm belangrijk voor Enschede. Diverse voorbeelden van industrieel erfgoed zijn nog te vinden in de stad. Op deze plaats zijn die links (Rigtersbleek) en rechts (Oosterveld) duidelijk. De textiel komt in diverse

gedichten van Ter Balkt voor. De keuze is gevallen op "Katoen 3".

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 38

<https://enscene.nl/katoen-3/> (Tekst "Katoen 3")

<https://cultureelerfgoedenschede.nl/rigtersbleek/> (Rigtersbleek)

<https://cultureelerfgoedenschede.nl/spinnerij-oosterveld/> (Spinnerij Oosterveld)

Onderweg naar het volgende en bijna laatste punt komen we langs het Volkspark met Loetje Enschede: tijd voor een pauze?

<https://www.loetje.nl/nl/> (Loetje, vestiging Enschede)

v/h Hotel Memphis

Enschede

Door textiel tot slaaf gemaakte stad speelt haar eigen blues.”

Ook in dit gedicht speelt de textielindustrie een belangrijke rol, en niet zo'n positieve. Ter Balkt vindt het Volkspark, naast deze locatie, één van de goedmakertjes van de textielbaronnen. Het gebouw waar we nu bij staan begon als Villa Menko-Edersheim. In Ter Balkts jeugd was dit Hotel Memphis.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Uit "Opdat de dichter zingt" bladzijde 22
<https://enscene.nl/enschede/> (Tekst "Enschede")

<https://cultureelerfgoedenschede.nl/villa-menko-edersheim/> (Villa Menko-Edersheim)